

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Andro Valgenberg

**Vabaühenduste lobi Euroopa Liidu
otsustusprotsessides: keskkonnaalased
vabaühendused Euroopa Liidu ja Kanada vahelise
vabakaubandusleppe näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maili Vilson, MA

Tartu 2018

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida keskkonnaalaste vabaihenduste seisukohtade mittekaasamist Euroopa Liidu ja Kanada vahelise vabakaubandusleppe (CETA) loomisel. Töös lähtus autor diskursuste erinevustest vabaihenduste ja CETA leppe vahel, mis võib olla üheks lobi mittekaasamise põhjuseks. Töös kasutati keskkonnaalaseid diskursusi, mis lähtusid globaalsete limiitide ja konkreetsete keskkonnaalaste probleemide lahendamise printsiipidest.

Töös uuriti nii CETA leppe täisteksti, kui ka keskkonnaalaste vabaihenduste poolt välja antud materjale, mis keskendusid keskkonnaalale ning tekstides esinenud mõttelaadid ja ideed paigutati teoreetilises osas tutvustatud diskursustesse.

Analüüsi tulemusel selgus esindatud diskursuste poolest märkimisväärne erinevus keskkonnaalaste vabaihenduste ja CETA leppe teksti puhul. CETA tekst läks diskursuste esindatuse poolest kaugemale ning kasutas kõiki uuritud diskursusi, mille tõttu võib jõuda järeldusele, et CETA leppes üritati leida kompromissi erinevaid diskursuseid esindavate huvigruppide ja osapoolte vahel, mille tõttu kannatas keskkonnaalaste vabaihenduste lobi kaasamine.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Sisukord	4
Sissejuhatus.....	6
1. Uurimistöö kontekst.....	8
1.1. Euroopa Liit ja lobi	8
1.1.1. Lobi tegemise meetodid Euroopa Liidus	8
1.1.2. Lobi mehhanismid Euroopa Liidus	9
1.1.3. Euroopa Liidu süsteemi omadused	10
2. Teoreetiline taust.....	12
2.1. Huvigrupid Euroopa Liidus	12
2.2. Diskursused.....	13
2.3.1 Erinevad keskkonnavalased diskursused	14
3. Metodoloogia	18
4. Empiiriline osa	23
4.1. CETA lepe	23
4.1.1. Globaalsed limiidid	23
4.1.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine	24
4.2. <i>Friends of the Earth Europe</i>	26
4.2.1. Globaalsed limiidid	26
4.2.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine	27
4.3. <i>Centre for International Environmental Law</i>	28
4.3.1 Globaalsed limiidid	28
4.3.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine	29
4.4. <i>Greenpeace</i> -i Euroopa üksus	30
4.4.1. Globaalsed limiidid	30
4.4.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine	30
4.5. <i>European Federation for Transport and Environment</i>	32
4.5.1. Globaalsed limiidid	32
4.5.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine	32
4.6. Järeldused ja arutelu.....	33

Kokkuvõte.....	36
Summary	37
Kasutatud kirjandus ja allikad.....	39
Lisa.....	44

Sissejuhatus

Euroopa Liidu ja Kanada vaheline kaubanduslepe (CETA), mis jõustus esialgselt septembris 2017, on tähelepanuväärne, sest seda peetakse Euroopa Liidu „uue põlvkonna“ vabakaubanduslepinguks. Antud lepet iseloomustab asjaolu, et see läheb tavapärasest kaubanduse ja äritegevuse teemadest kaugemale – käsitletud teemad on näiteks ka keskkonnakaitse ja tööliste õigused. See tähendab, et leping on suuremamahulisem tavapärastest vabakaubanduslepetest ning sellepärast mõjutab CETA lepe ka rohkem valdkondi ja inimesi. Leppe ulatuse ning Euroopa Liidu kaasava otsustusprotsessi tõttu on see olnud pikka aega suurema avaliku huvi orbiidis kui tavapärased vabakaubanduslepped.

Üheks erilise tähelepanu alla sattunud küsimuseks CETA leppe juures ongi keskkonnakaitsealased põhimõtted ning poliitikad, mida kritiseerisid sajad vabaihendused nii Euroopa Liidust kui Kanadast. On tähelepanuväärne, et hoolimata Euroopa Liidu enda poolt väljakuulutatud kaasava ning läbipaistav otsustusprotsessi põhimõtetest on vastasseis olnud äärmiselt tugev.

Antud kriitika üks põhjusi võib olla diskursuste mittekattuvused Euroopa Liidu ja erinevate vabaihenduste vahel, sest erinevaid vaateid esindavad grupid kasutavad erinevaid diskursuseid, kus näiteks ärihuvide puhul domineerivad diskursused, mille peamine eesmärk on teenida võimalikult palju majanduslikku kasumit ning keskkonnakaitse alal tegelevate inimeste puhul domineerivad diskursused, mille eesmärk on tagada looduse säilimine ning majanduslik kasum ei ole esmajärguline eesmärk. CETA leppe laiahaardelisuse tõttu tegelevad antud leppega inimesed ja huvigrupid erinevatest valdkondadest, mis tähendab, et erinevad osapooled, kes CETA leppest huvitatud on, lähtuvad erinevatest diskursustest ning vastavalt sellele erineb ka nende arvamus antud leppest.

Bakalaureusetöö tähtsus seisneb selles, et töö tulemuste abil üritab autor järeldusele jõuda, et kas CETA leppe ja keskkonnaalaste vabaihenduste vahel leidub keskkonnakaitse ja –säilitamise teemal märkimisväärsed erinevusi, mis võiksid

põhjuseks olla keskkonnaalaste vabaihenduste lobi mittekaasamiseks CETA leppe sisu puhul.

Bakalaureusetöö eesmärk on seletada keskkonnaalaste vabaihenduste lobi mittearvestamist CETA leppe juures. Töö väidab, et suur lõhe CETA leppe lõpliku sisu ning keskkonnaalaste vabaihenduste väljaannete vahel on tingitud vastanduvatest diskursustest: CETA leppes domineerivad ärile suunatud diskursused, samas kui keskkonnaalaste vabaihenduste puhul mitte ärihuvidega seotud diskursused.

Töös kasutatava tekstianalüüsi kaudu on võimalik määratleda vaated, mida keskkonnakaitse teemal rakendatakse nii CETA leppes kui ka keskkonnaalal tegelevates vabaihenduste väljaannetes. Väljaannete all peetakse silmas vabaihenduste kodulehtedelt leitavaid raporteid ja seisukohavõtmisi (*position papers*). Töös kasutatakse diskursuste esindatuse põhimõtet (Dryzek; Niemeyer 2008:484), kus otsitakse diskursusi, mis oleksid esindatud nii CETA leppe kui ka vabaihenduste allikates, pööramata tähelepanu nende diskursuste populaarsusele.

Töö uurimisülesanded on ühelt poolt CETA leppe sisu analüüsimine ja teiselt poolt keskkonnaalal tegelevate vabaihenduste seisukohtade uurimine keskkonna kaitsmise, säilitamise jms teemal ning seejärel paigutatakse need metodoloogia osas välja toodud diskursustesse. Bakalaureusetöö viimane ülesanne on esindatud diskursuste võrdlemine CETA leppe ja keskkonnaalaste vabaihenduste vahel, millega vastatakse ka püstitatud uurimisküsimusele: Kuidas erinevad CETA leppes väljatoodud diskussused keskkonnaihenduste poolt esitatud diskursustest?

Töö jaguneb neljaks suuremaks peatükiks, kus esimeses antakse laiem ülevaade Euroopa Liidu ja lobi teemal, sest antud teema on laiemas plaanis relevantne uurimistööga, kus autor üritab põhjendada keskkonnaalaste vabaihenduste lobi mittearvestamist CETA leppes. Töö teine osa käsitleb teoreetilist tausta, kus keskendutakse erinevatele vabaihendustele ning keskkonnaalastele diskursustele. Kolmas suurem peatükk sisaldab metodoloogiat, kus tuuakse täpsemalt välja, et kuidas töö empiirilises osas CETA lepet ja keskkonnaalaseid vabaihenduste diskursusi uuritakse ning neljas osa on empiiriline analüüs ise.

1. Uurimistöö kontekst

1.1. Euroopa Liit ja lobi

1.1.1. Lobi tegemise meetodid Euroopa Liidus

Huvigruppide üks efektiivsemaid meetodeid poliitika mõjutamiseks on lobi teha läbi Euroopa Liidu institutsioonide. Antud institutsioonidest on huvigruppidele tähtsaimaks Euroopa Komisjon, sest neil on poliitika-algatuses keskne roll ning Euroopa Komisjoni üks osa on erinevate valdkondadega tegelevad peadirektoriaadid, kelle kaudu üritatakse Euroopa Komisjoni mõjutada (Eisinger; Lehringer 2013:185).

Euroopa Komisjoni peetakse võrreldes teiste institutsioonidega ka küllaltki kergelt mõjutatavaks, sest nad on end ise lobile avanud (Nugent 2010:250). See tähendab, et koosmõju Euroopa Komisjoni keskse rolli paljude tegevuste puhul ning avatus lobile muudab antud institutsiooni populaarseks huvigruppide seas.

Lisaks Euroopa Komisjonile on huvigruppidel võimalik mõjutada ka mitmeid teisi Euroopa Liidu institutsioone, näiteks Euroopa Parlament on küllaltki populaarne huvigruppide seas selle kaasotsustamismenetluse tõttu, kuid samas vähendab Euroopa Parlamendi tähtsust huvigruppide seas Parlamendi varieeruv mõjuvõim erinevate probleemide puhul (Eisinger; Lehringer 2013:186). Kokkuvõttes on Euroopa Parlament siiski küllaltki populaarne institutsioon huvigruppidele (Nugent 2010:251).

Euroopa institutsioonidest peetakse tähtsuselt teiseks Euroopa Liidu Nõukogu, jäädes alla Komisjonile. Eisinger ja Lehringer on välja toonud, et Euroopa Liidu Nõukogu üldine mõjuvõim muudab antud institutsiooni küllaltki tähtsaks, kuid raskendavate asjaoludena on välja toodud, et lobi toimub eelkõige kaudselt – läbi liikmesriikide esindajate, kes tegelevad eelkõige enda riiki puudutavate probleemidega ning lisaks toimuvad Euroopa Liidu Nõukogu istungid vaid kord kuue kuu järel (2013:185). Antud asjaolud raskendavad Euroopa Liidu Nõukogus lobitööd tegemist – eelisseisus on ehk regionaalsetel ja lokaalsetel huvigruppidel, keerulisemas seisus on rahvusvahelised ja globaalsed grupid.

Huvide esindamisel ja lobil on teatud roll ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel, mille eesmärk on vahendada huvisid erinevate osapoolte vahel, kuid reaalsuses on osutunud tähtsamaks otsene kontakt huvigruppide ja Euroopa Liidu institutsioonide vahel, muutes Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee antud küsimuses küllaltki vähetähtsaks (Eisinger; Lehringer 2013:186).

Lisaks Euroopa Liidu institutsioonidele toimub lobi ka liikmesriikide tasandil. Eisinger ja Lehringer toovad välja, et Euroopa Liidu liikmesriigid on samuti üks võimalus poliitika mõjutamiseks. Täpsemalt toovad Eisinger ja Lehringer välja Euroopa Liidu liikmesriikide tähtsa rolli poliitika täidesaatval aspektil, muutes liikmesriigid üheks võimalikuks variandiks poliitika mõjutamisel (2013:186). Liikmesriikide puhul on keskseks teguriks riikide parlamendid, kus üritavad lobitööd teha eelkõige regionaalsel tasandil tegutsevad huvigrupid.

Euroopa Liidu liikmesriikide kaudu lobi tegemise puhul võib välja tuua, et see on tihti efektiivsem meetod väiksemate ning vähemvõimekamate huvigruppidele, sest Euroopa Liidu institutsioonid ei soovi avalikult seostada end lobiga, lisaks on liikmesriikide esindajate mõjutamise puhul tähtsaks aspektiks seotus rahvuslike huvidega (Nugent 2010:249).

1.1.2. Lobi mehhanismid Euroopa Liidus

Põhilised lobimehhanismid Euroopa Liidu tasandil on seotud teavitustöö ja dialoogidega. Täpsemalt võib välja tuua Euroopa Komisjoni, mis korraldab huvigruppidele konsultatsioone, et anda uut infot, mis gruppidele huvi võib pakkuda (Eisinger; Lehringer 2013:186). Antud liiki konsultatsioonide ja dialoogide peamiseks kriitikaks on asjaolu, et need ei ole siduvad – Euroopa Liidu poliitikat tehes ei ole kohustust huvigruppide poolset väljatoodud arvamusi, infot arvestada (Eisinger; Lehringer 2013:187). See näitab Euroopa Liidu pehmet suhtumist – üritatakse ametnikke läbi avaliku huvi ja surve huvigruppe arvestama, samas kohustust ei ole.

Üks näide lobi mehhanismidest on *European Transparency Initiative*. Antud mehhanismi eesmärk on Euroopa Liidu ja huvigruppide vahelisi suhteid läbipaistvamaks muuta ning antud algatusega loodi ka vabatahtlik andmebaas kõigist huvigruppidest, kes soovivad Euroopa Liidu poliitikas osa võtta (Hix; Høyland 2011:163-164). *European Transparency Initiative*-i puhul on läbivaks teemaks vabatahtlikkus, mis iseloomustab Euroopa Liidu pehmet lähenemist huvigruppide esindatuse teemal.

Euroopa Liidu vabakaubanduslepetes on üldine suundumus, et luuakse mehhanisme, mille eesmärk on kaasata erinevaid huvigruppe vabakaubanduslepetesse. Postnikovi käsitusel on tegu uuema aja vabakaubanduslepete iseloomustava asjaoluga, mille puhul on kesksed mõisted dialoog ja erinevate huvidega arvestamine. Näitena võib välja tuua *Civil Society Dialogue*-i (Postnikov 2018:64).

Civil Society Dialogue-i puhul on täpsemalt tegemist mehhanismiga, mis peaks aitama lahendada tekkinud konflikte. Vabakaubanduslepetes kasutatavad *Civil Society Dialogue*-ide konkreetsemad eesmärgid on tehtava poliitika kvaliteedi parandamine ning läbipaistvuse suurendamine (Euroopa Komisjon 2014a).

Dialoogide ja koostöömehhanismide olemasolu Euroopa Liidu vabakaubanduslepete puhul omab tähtsat rolli – nende eesmärk on survestada ametnikke läbi avaliku huvi, et nad järgiksid vabaühenduste ettepanekuid ja ideid (Postnikov 2018:67). Avaliku huvi roll toob taaskord välja Euroopa Liidu institutsioonide pehme suhtumise.

1.1.3. Euroopa Liidu süsteemi omadused

Euroopa Liit on oma olemuselt konsensuslik, mis tähendab, et otsuste vastu võtmisel on vaja arvesse võtta kõiki osapooli, muutes huvigruppide rolli tähtsamaks (Eisinger; Lehringer 2013:187). Lisaks võib välja tuua, et Euroopa Liidu süsteemis on märke pluralistlikust korraldusest – näiteks lobimehhanismid on avatud kõikidele osapooltele (Zeegers 2016:30) ning üldine poliitika on, et tahetakse arvesse võtta kõigi arvamust.

Antud asjaolud peaksid näitama Euroopa Liidu poliitikat, mis soosib kaasamist ja kõikide huvitatud osapoolte arvestamist.

Samas on väidetud vastupidist eelnevale lõigule – Euroopa Liidu poolt loodud institutsioonid, mis tegelevad huvigruppidega, on oma olemuselt neokorporatiivsed. See tähendab, et esmajärgulised on ärihuvidega seotud huvigrupid (Eisinger; Lehringer 2013:184). Lisaks on Euroopa Liidu käitumist seoses huvigruppidega kirjeldatud merkantlistlikuna – ärihuvid on eelisseisus, mis tähendab, et ärihuvidega mittetegelevad organisatsioonid on seetõttu halvemas seisus (Postnikov 2018:66).

2. Teoreetiline taust

Käesolev peatükk tutvustab bakalaureusetöös kasutatavaid teoreetilise aspekte. Kõigepealt käsitletakse huvigruppe, mille kirjeldamisel eristatakse tasandeid, millel Euroopa Liidu poliitikat mõjutavad huvigrupid tegutseda võivad – need on Euroopa Liidu ja liikmesriikide (rahvuslikud) tasandil tegutsevad grupid. Peale erinevate tasandite käsitlemist, tutvustatakse ka diskursuseid – alguses keskendutakse diskursuste üldisele definitsioonile ning seejärel käsitletakse keskkonnaalaseid diskursuseid.

2.1. Huvigrupid Euroopa Liidus

Üks meetod eristamaks huvigruppe Euroopa Liidus, on tasandi järgi, millel need tegutsevad. Esimene neist on Euroopa Liidu tasand. Need huvigrupid on tihti vähemvõimekad, nende peamine ülesanne on üldjuhul koondada liikmete seisukohti mõnes küsimuses ja need Euroopa Liidu institutsioonidele edastada. Euroopa Liidu tasandil tegutsevad huvigrupid tavaliselt ühendavad väiksemaid organisatsioone – eelkõige rahvuslikke grupe (*national associations*), kuid ka muid erinevaid organisatsioone või indiviide (Eisinger; Lehringer 2013:189). Euroopa Liidu tasandil tegutsevate ühenduste üldlevinud ülesehitus viitab föderatiivsele struktuurile.

Kaks peamist asjaolu, mis Euroopa Liidu tasandil tegutsevaid ühendusi iseloomustab, on nende nõrkus ja silmapaistvus. Nende nõrkus tuleneb sellest, et föderatiivse ülesehituse tõttu ühendavad Euroopa Liidu tasandil tegutsevad huvigrupid tihti erinevate eesmärkidega ja tagataustatega organisatsioone, millel on mõni üksik ühiseesmärk (Eisinger; Lehringer 2013:189). See asjaolu tähendab, et Euroopa Liidu tasandil tegutsevatel gruppidel on tihti küllaltki palju erimeelsusi ja konflikte, mis nõrgestab antud huvigruppe.

Teine iseloomustav asjaolu Euroopa Liidu tasandil tegutsevate gruppide puhul on nende silmapaistvam olemus võrreldes rahvuslike gruppidega. Selle peamine põhjus on,

et nad tegutsevad vahendajatena Euroopa Liidu institutsioonide ja huvigrupi liikmete vahel (Eisinger; Lehringer 2013:189).

Teine huvigruppide liik, mida tasandi põhjal eristada saab, on rahvuslikud huvigrupid. Eisinger ja Lehringer on välja toonud, et nende gruppide liikmeteks on tavaliselt indiviidid, samas võivad rahvuslikud grupid samuti olla föderatiivse ülesehitusega. Antud liiki huvigrupid tegutsevad eelkõige rahvuslikul tasandil ning nende jaoks on tähtsal kohal rahvuslike huvide edendamine. Antud teema puhul võib ka erandeid olla, kuid need on küllaltki haruldased juhud (2013:189).

Lisaks tasandile, on võimalik huvigruppe eristada ka nende tegevusalade alusel. Laiema definitsiooni alusel jagunvad need kaheks – ärihuvid ja mitte ärihuvid. Ärihuve esindavad huvigrupid on tihti seotud *European Social Dialogue*-iga, mille puhul on tegemist mehhanismiga, mis ühendab tootmisega seotud organisatsioone (Eisinger; Lehringer 2013:190). Ärihuve iseloomustavad tihti suured firmad ja ühendused, nt Business Europe (Hix; Høyland 2011:166). Antud põhjustel ka ärihuvid tihti domineerivad mitte-ärihuvide üle (Eisinger; Lehringer 2013:190).

Ärihuve mitte esindavaid gruppe nimetatakse ka „valitsusvälisteks organisatsioonideks“, „kodanikuühiskonna organisatsioonideks“ või „vabaühendusteks“ (Eisinger; Lehringer 2013:191). Antud liiki gruppe iseloomustavad laiad huvide valdkonnad, mis omakorda võib vabaühendusi nõrgestada, sest tegeletakse paljude teemadega, mistõttu ei süveneta ühte teemasse väga põhjalikult (Eisinger; Lehringer 2013:191). Ärihuve mitte esindavaid gruppe iseloomustab ka küllaltki puudulik ja laialivalguv liikmelisuse definitisoon (Eisinger; Lehringer 2013:191).

2.2. Diskursused

Hajeri ja Versteegi tõlgenduse kohaselt on diskursuste puhul on tegemist ideede, kontseptide ja kategooriate kogumitega, mille abil kirjeldatakse erinevaid nähtusi. Diskursusi iseloomustab ratsionaalsusele vastava põhjenduse olemasolu, mis varieerub erinevate diskursuste puhul. Lisaks eeldavad diskursused ka eriarvamuste ja -

tõlgenduste olemasolu, et saaksid tekkida erinevad arvamused ja arusaamad ühest teemast (2005:175-176). Dryzek ja Niemeyer kirjeldavad diskursust võimekust, mis aitavad muuta sisendeid konkreetseteks ja ratsionaalseteks maailmavaadeteks ning paneb inimese kindlat viisi mõtlema (2008:481-482).

Diskursuste esinemine võimukandjate tasemel peaks kattuma ühiskonnas eksisteerivate diskursustega, sest sel juhul eksisteerib rohkem üksmeelt võimukandjate ja ühiskonna vahel (Zeegers 2016:28-29). Antud ideed nimetatakse ka diskursuste esindatuseks ning täpsemalt peaksid esindatud olema kõik diskursused, mis on käsitletava probleemiga seotud, sest see tagab parem esindatuse ning populaarsemad diskursused ei domineeri vähemlevinute üle (Dryzek; Niemeyer 2008:484).

2.3.1 Erinevad keskkonnaalased diskursused

Keskkonnakaitse alaste diskursuste eesmärk on keskkonna ja loodusega seotud probleemide ja väljakutsete mõtestamine ning lahenduste otsimine. John Dryzek, kes on tuntud diskursuste käsitlemise poolest ja on tunnustatud isik keskkonnaalaste diskursuste valdkonnas (Svarstad 2008:119). Tema teooria eripära seisneb selles, et need diskursused on üldisemad kui enamik teisi keskkonnaalaseid diskursuseid (Adger et al 2002:684), lisaks on Dryzeki poolt välja pakutud diskursused poliitika kesksed (Mühlhäusler, Peace 2006:459).

Dryzek toob enda teooria alusel välja, et keskkonnaalaseid diskursusi jagada nelja peamisesse gruppi, mida saab eristada süsteemi rolli ja olemuse poolest ning mõõdukuse ja radikaalsuse alusel. Süsteemi rolli ja olemuse puhul eristab teooria autor igapäevapoliitikat ja kujutletavat poliitikat, kus igapäevapoliitika näeb kesksena olemasolevat süsteemi ning keskkonnaprobleemid on justkui väljakutsed antud süsteemile ning kujutletav poliitika soovib süsteemi muuta ning näev keskkonnaalaseid probleeme kui võimalust seda teha (1997:13).

Mõõdukuse ja radikaalsuse puhul eristab Dryzek vajalike muudatuste kogust ning nende süvitsi minekut – mõõdukas lähenemine ei eelda palju muutusi, vaid üksikutes ning

tähtsates teemades. Samas radikaalne lähenemine eeldab märkimisväärsmaid muutusi (1997:13).

Esimene grupp Dryzeki teoorias üritab leida lahendust ressursside jms liigkasutamisega seotud väljakutsetele, mille võib kokku võtta mõistega „globaalsed limiidid“ ning mis paikneb igapäevapoliitika grupis. Globaalsete limiitide kohta on välja kujunenud kaks diskursust – esimene on võitlus ellujäämise eest (ingl. k. *survivalism*) ning teine on Prometheuse vastus (1997:21-22). Võitlus ellujäämise eest paikneb igapäevase poliitika teemas ning on olemuselt radikaalne (Dryzek 1997:13) ning Prometheuse vastus on samuti igapäevapoliitika osa, kuid paikneb mõõdukas grupis, sest see diskursus võtab aluseks olemasoleva süsteemi, kuid muutused on mõõdukad – seotud näiteks üldise tehnoloogia arenguga (Dryzek 1997:21-22).

Dryzek on välja toonud, et antud kahe diskursuse peamised erinevused seisnevad selles, et võitluse ellujäämise nimel diskursuse alusel tuleks vähendada inimkonna ökoloogilist jalajälge ning tootmismahte, et vähendada keskkonnakahjusid. Prometheuse vastuse põhiline seisukoht on tootmismahtude mittevähendamine, eesmärgiga mitte mõjutada inimese elustiili. Keskkonnaalaste probleemide lahendamiseks pakub Prometheuse vastus välja pideva tehnoloogilise arenemise, mis soodustab ka keskkonnasäästlikumate tehnoloogiate loomist (1997:21-22).

Teine grupp Dryzeki teoorias keskendub olemasolevate keskkonnaalaste probleemide lahendamisele. Antud grupis olevaid diskursusi eristavad põhimõtted, et kes ja kuidas peaks tegelema keskkonnaalaste probleemide lahendamisega, kokku eristab Dryzek antud grupis kolme erinevat diskursust (1997), mis kõik iseloomustavad igapäevapoliitikat ning mõõdukust (Dryzek 1997:13).

Esimene diskursus antud grupis keskendub valitsuse tähtsusele, kus keskkonnaalaste probleemide lahendamisel on keskne roll ametnikel ja institutsioonidel. Teooria autor nimetab antud diskursust kui administratiivne ratsionalism (Dryzek 1997:74-75). Dryzeki alusel on kesksed ideed antud diskursuse puhul, et valitsus peab käituma ratsionaalselt ja lähtuma professionaalsusest, tähtis on ka valitsuse töö läbipaistvus. Valitsus teostab probleemide lahendamist ekspertide ja teaduspõhiste uurimismeetodite kaudu, jättes kolmandate osapoolte huvid tagaplaanile (1997:74-75).

Teine diskursus antud grupis keskendub huvide esindamisele ning kolmandate osapoolte tähtsusele, antud diskursust võib iseloomustada ka demokraatlikuna ning Dryzek on nimetanud antud diskursust kui demokraatiline pragmatism (1997:95-96). Tähtsad aspektid antud diskursuse puhul on, et on keskne roll on inimestel, kes otsustavad poliitika üle, mis tähendab, et oluline aspekt keskkonnaalaseid probleeme lahendades on arvamuste paljusus. Lisaks võib antud diskursust iseloomustada mõistetega koostöö ja konkurents (Dryzek 1997:95-96).

Kolmas diskursus keskkonnaalaste probleemide lahendamisel on turu keskne ning Dryzek on antud diskursust nimetanud kui majanduslik ratsionalism (1997:104). Majandusliku ratsionalismi peamine omadus on Dryzeki alusel, et selle alusel on kogu ühiskond turu keskne, mis tähendab, et ühiskonnas eksisteerivad vaid tootjad ja tarbijad. Poliitikal peaks olema antud diskursuse alusel väike roll, kuid tururegulatsioonide jms tagamiseks on poliitika siiski vajalik. Majandusliku ratsionalismi alusel on erastamisel tähtis roll, mille tagamine on riigi üks peamisi eesmärke. Antud diskursust iseloomustab küllaltki hästi Dryzeki mõte: „enda hoov on puhtam kui avalik ruum“ (1997:104, 112-114).

Kolmas suurem grupp tegeleb jätkusuutlikkuse edendamisega ning sellel teemal on kaks diskursust – jätkusuutlik areng ja ökoloogiline moderniseerumine (Dryzek 1997:123,137). Antud grupis olevad diskursused eeldavad märkimisväärseid muutusi süsteemis, mistõttu esindavad need diskursused kujutletavat poliitikat ning mõlemad diskursused esindavad järk-järgulist arengut, mistõttu liigituvad nad pigem mõõdukate diskursuste alla (Dryzek 1997:132,143-144).

Dryzek on välja toonud, et jätkusuutliku arengu peamised iseloomuomadused on, et tähtsal kohal on sotsiaalne areng, mis tähendab, et ühiskonnas peaks toimuma järk-järguline areng paremuse suunas, keskne mõiste on progress. Lisaks on tegemist tulevikku suunatud diskursusega, kus üks peamine aspekt seoses eesmärkide saavutamisega on, et need saavutatakse kunagi tulevikus (Dryzek 1997:132), ehk antud diskursus ei eelda kiireid tulemusi.

Teine diskursus jätkusuutlikkuse teemas on ökoloogiline moderniseerumine. Antud diskursus eeldab olemasoleva süsteemi muutmist keskkonnasõbralikumaks, mille

eesmärk on majandust ja keskkonda ühildada, sest sel tegutsmisviisil peaks häid tulemusi mõlemas valdkonnas (Dryzek 1997:143-144). Sarnaselt jätkusuutlikule arengule, on antud diskursus pikaajalisusele orienteeritud ning ei eelda kiireid tulemusi (Dryzek 1997:146).

Kolmas suurem grupp keskkonnavalaste diskursuste teemas on roheline radikalism. Antud grupis esineb kaks diskursust – roheline romantism ja roheline ratsionalism. Mõlemad diskursused jaotuvad kujutletava poliitika alla ning roheline romantism esindab mõõdukat vaadet, samas roheline radikalism on olemusel radikaalsem (Dryzek 1997:13,167). Rohelise romantismi diskursusel on looduse kesksed, tagaplaanil on poliitika, valitsused, majanduslik kasum jms ning antud diskursus on loomult idealismi esindaja (Dryzek 1997:164).

Roheline ratsionalism, mis on teine diskursus antud grupis, pooldab radikaalset süsteemi ümberkorraldamist, kus keskne mõiste on keskkonnavalane kriis, mille tõttu vajab süsteem märkimisväärsed ümberkorraldusi (Dryzek 1997:184).

Tabel 1. Keskkonnavalased diskursused

Poliitika liik	mõõdukas lähenemine	radikaalne lähenemine
igapäevapoliitika	Prometheuse vastus	võitlus ellujäämise eest
	administratiivne ratsionalism	
	demokraatlik pragmatism	
	majanduslik ratsionalism	
kujutletav poliitika	jätkusuutlik areng	roheline radikalism
	ökoloogiline moderniseerumine	
	roheline romantism	

Allikas: Dryzek (1997).

3. Metodoloogia

Metodoloogia osas toob töö autor välja, et kuidas empiirilises osas töö uurimisküsimusele vastuseid leitakse. Täpsemalt selgitab autor, et milliseid vabaiühendusi töös uuritakse ning kuidas neid valitakse. Siis selgitab autor, et milliseid uurimismeetodeid empiirilises osas rakendatakse, millele järgneb teoreetilises osas käsitletud diskursusete kasutamine ja piiritlemine. Viimase osana keskendub autor kasutatavate andmete määratlemisele ja piiritlemisele

Bakalaureusetöös käsitletakse keskkonnaalased vabaiühendusi (*Environmental Non-Governmental Organization* – ENGO), mille all mõeldakse vabaiühendusi, mis tegutsevad keskkonnakaitse, -säilitamise jms valdkonnas (Postnikov 2018:66). Täpsemalt uuritakse bakalaureusetöös vabaiühendusi, mille põhieesmärgid on seotud keskkonnaalaga, olenemata muudest liigitustest, näiteks tegutsemistasandist. Antud piiritus on vajalik sellepärast, et on olemas mitmeid vabaiühendusi, mille peamised eesmärgid ei ole seotud keskkonnaga, kuid tähtsustavad keskkonda ja selle kaitset ikkagi, tuues seda välja näiteks teisejärguliste eesmärkidena.

Bakalaureusetöös käsitletakse keskkonnaalaseid vabaiühendusi, mis on osalenud CETA lepet käsitlevatel *Civil Society Dialogue* miitingutel, sest *Civil Society Dialogue* on üks parimaid meetodeid vabakaubanduslepete läbirääkimistel huvigruppidel oma häält kuuldavaks teha (Postnikov 2018:64). *Civil Society Dialogue*-i raames toimunud miitingute kaudu on võimalik tuvastada CETA lepest huvitatud vabaiühendusi, sest toimunud miitingutele registreeritud vabaiühenduste nimekiri on Euroopa Komisjoni kodulehel leitav, mistõttu on tegemist hea meetodiga välja selgitamiseks, et milliseid vabaiühendused sobivad antud töös käsitlemiseks ning lisaks on see vajalik ka uurimistöö piiritlemiseks.

Töö empiirilises osas kasutatakse ühelt poolt *Civil Society Dialogue*-ide raames toimunud miitingutel osalenud keskkonnaalaseid vabaiühendusi, milleks olid *Friends of the Earth Europe*, *Centre for International Environmental Law*, *Greenpeace*-i Euroopa üksus ning *European Federation for Transport and Environment* (Euroopa Komisjon 2010; Euroopa Komisjon 2013; Euroopa Komisjon 2016) ning teiselt poolt CETA leppe

teksti, seejärel paigutatakse nad täpsemate põhimõtete ning ideede alusel diskursustesse. Kasutatavad diskursused on kaks esimest gruppi, mida teoreetilise tausta osas käsitletakse – esimene neist on nimelt poliitika seoses globaalsete limiitidega ning potentsiaalseid probleeme, mis selle tõttu tulevikus tekkida võivad. Antud grupis on kaks diskursust – võitlus ellujäämise eest ja Prometheuse vastus, kus esimene püüab vähendada tootmist ja tarbimist jms ning teine püüab keskkonnasaastamist jms vähendada üleüldise tehnoloogilise arengu kaudu, kus tegelikkuses ei ole keskkonnavalased probleemid esmajärgulised tehnoloogia arendamisel.

Teises grupis analüüsiti konkreetsete probleemide lahendamisel kasutatavaid diskursusi. Antud diskursusi oli kokku kolm tükki – administratiivne ratsionalism, demokraatiline pragmatism ning majanduslik ratsionalism. Administratiivset ratsionalismi iseloomustab asjatundjate ja professionaalide suur mõju, kus teistel huvitatud osapooltel on vähe võimalusi protsessi mõjutada. Demokraatlist pragmatismi iseloomustab demokraatia suur roll, mis tähendab, et antud diskursusel on võrreldes administratiivse ratsionalismiga suurem mõju kodanikel, huvigruppidel ning keskeks mõisteks on kompromiss. Kolmas diskursus on majanduslik ratsionalism, kus keskne roll on tootjate ja tarbijate vaheline suhtlus, kus valitsus peaks olema võimalikult minimalistlik.

Dryzeki diskursused võttis autor kasutusse sellepärast, et need on küllaltki poliitika kesksed (Mühlhäusler, Peace 2006:459), mis tähendab, et antud diskursused on käsitletava materjali analüüsimiseks asjakohasemad kui näiteks indiviidi kesksed diskursused. Lisaks on välja toodud antud diskursuste üldist olemust (Adger et al 2001:684), mis tähendab, et need diskursused on laiaulatuslikud, kuid need on ka selgelt eristatavad, muutes nad antud töös asjakohaseks, sest need diskursused sobituvad paljudele erinevatele keskkonnavalastele teemadele. Kolmanda põhjusena võib välja tuua Dryzeki isiku, sest tema puhul on tegemist tunnustatud ning silmapaistva isikuga antud valdkonnas (Svarstad 2008:119).

Keskkonnavalaste diskursuste liigitusest kasutatakse bakalaureusetöös eespool väljatoodud kahte gruppi sellepärast, et antud grupid on seotud igapäevapoliitikaga, kuid ülejäänud kaks gruppi on seotud kujutletava poliitikaga (Dryzek 1997:14), mille erinevus seisneb selles, et igapäevapoliitikaga seotud diskursused kasutavad baasina olemasolevat süsteemi, samas kujutletav poliitika eeldab süsteemi muutmist (Dryzek

1997:13) ning sellest tulenevalt võib igapäevapoliitikat esindavate diskursuste kasutamine olla asjakohasem ning lisaks on tegu ühe meetodiga bakalaureusetöö analüüsi osa piiritlemisega.

Töös kasutatav uurimismeetod on kvalitatiivne sisuanalüüs. sisuanalüüsi on antud töös sobilik kasutada sellepärast, et antud uurimismeetod aitab uuritavat materjali sisu põhjalikult uurida ning välja tuua ka väheesinevad mõisted jms, lisaks on tekstianalüüs paindlik olemus kasulik uuritavaid tekste analüüsides, sest materjalid võivad olla küllaltki erineva struktuuri ja stiiliga (Kalmus et al 2015).

Bakalaureusetöös kasutatakse deduktiivse ja induktiivse lähenemismeetodi kombineeritud varianti, mis tähendab, et uuritavate materjalide peal testitakse nii varasemalt kirjapandud teooriat kui ka andmeanalüüsi käigus loodud koode (Kalmus et al 2015). Töös kasutatavad teooria on eelnevalt metodoloogia osas väljatoodud diskursused, mida on kujutatud ka tabelites 1 ja 2 ning täpsemad koodid on leitavad bakalaureusetöö lisadest (Lisa 1). Antud uurimismeetodi võib liigitada ka suunatud sisuanalüüsi alla, kus kasutatakse varasemat loodud teooriat, kuid koode mõjutavad ka analüüsitavatest andmetest selguvad asjaolud (Laherand 2010:293-294).

Bakalaureusetöös kasutatav kvalitatiivne tekstianalüüs meetod on latentse loomuga, mis tähendab, et analüüsitakse ka ridade vahel leiduvaid mõtteid (Kalmus et al 2015). Latentne lähenemine on vajalik sellepärast, et analüüsitavad tekstid võivad olemuselt küllaltki palju erineda, mis tähendab, et tekstidesse tulen suhtuda paindlikult ning tuleb mõista ka kirja mittepandud asjaolusid, et oleks võimalik tekstides esinevad seisukohad diskursuste alusel jaotada.

Tabel 2. Vajalik tegutsemise globaalsete limiitide grupis.

	võitlus ellujäämis eest	Prometheuse vastus
Vajalik tegutsemisviis	Keskkonnakaitse esiletõstmine ning majanduskasumi ohverdamine selle nimel.	Majanduskasumi eeliseis. Keskkonnasäästlikuma tehnoloogia arendamine üldise tehnoloogilise arengu raames

Allikas: (Dryzek 1997).

Tabel 3. Vajalik tegutsemine keskkonnaprobleemide lahendamise grupis.

	Administratiivne ratsionalism	Demokraatiline pragmatism	Majanduslik ratsionalism
Peamine roll	Valitsusel/riigil.	Rahval, huvigruppidel, kodanikuühiskonnal.	Turul ning pakkumise ja nõudluse tagajärjel tekkinud tasakaalul.
Iseloomustavad märksõnad	Üksmeel, elitism ja professionaalsus	Kompromissid, huvide esindamine	Minimaalne poliitika ning erastamine.

Allikas (Dryzek 1997).

Töös käsitletavaid teksti baasil tuvastatud mõttelaade tuleks vaadelda diskursustena. Selleks tuleb kategoriseerida sarnaseid probleeme esindavad vabäühendused laiematesse diskursustesse ning kasutada diskursuse esinduslikkuse põhimõtet, mida kirjeldab Zeegers (2016:28-29) kui „olukorda, kus ühiskonnas eksisteerivad diskursused peaksid esindatud olema Euroopa Liidu tasandil“. Bakalaureusetöös kasutamiseks tuleks keskenduda selle põhimõtte alusel asjaolule, et keskkonnavalaste vabäühendustes eksisteerivad diskursused, mis on ühiskondlik tasand, peaksid enamvähem kattuma CETA leppes eksisteerivatega, mis on Euroopa Liidu tasand. Tähtis asjaolu on ka see, et diskursuste esindatuse hulk ei ole tähtis – kõiki esinenud diskursusi käsitletakse võrdsetena.

Antud uurimismeetodi üks pool käsitleks vabäühendusi, kes on osalenud CETA leppega seotud *Civil Society Dialogue*-idel, mis tähendab, et tegu on ühiskondliku tasandiga. Nende uurimiseks tuleb kategoriseerida sarnaseid probleeme ja mõttelaadi esindavad vabäühendused laiematesse diskursustesse. Selle tegemiseks kasutab töö autor antud kodanikeühenduste poolt väljaantud materjale, mis keskenduvad keskkonnavalastele teemadele ning on välja antud aastal 2016. Antud aasta valiti sellepärast, et ühe aasta

puhul on tegemist piisavalt pika perioodiga, mille jooksul kujunes esinduslik valik andmetest ning lisaks aitas see bakalaureusetöö analüüsi osa piiritleda.

Materjali liigid, mida autor töös kasutab, on vabaühenduste poolt välja antud seisukohavõtnud ning erinevad raportid, mis olid kättesaadaval uuritavate vabaühenduste kodulehtede kaudu, nimetuse all väljaanded (ingl. k. *Publications*). Empiirilises osas analüüsiti kõiki uuritavate vabaühenduste poolt 2016. aastal väljastatud väljaandeid, jättes vaid välja allikad, mis ei kasutanud ühtegi uurimistöös järgitavat diskursust.

Uurimismeetodi teine pool sisaldab CETA leppe sisuanalüüsi. Sarnaselt vabaühenduste analüüsile, paigutatakse ka CETA leppes eksisteerivad sarnast mõttelaadi esindavad keskkonnaalaga seotud teksti osad diskursustesse ning seejärel võrreldakse vabaühenduste ja CETA leppes esindatud diskursusi. CETA lepingu analüüsimisel uuriti antud leppe täisteksti põhjalikult läbi, otsides löike ja lauseid, mis keskendusid keskkonnaalale.

4. Empiiriline osa

Käesolev osa analüüsib kõigepealt CETA lepet töös kasutatavate diskursuste võtmes. Seejärel analüüsitakse eraldi nelja keskkonnaalast vabaühendust töös rakendatavate diskursuste lõikes ning seejärel tehakse järeldused, et kas CETA leppe ja vabaühenduste poolt kasutatavate diskursuste puhul leidub märkimisväärsed lahknemisi, mis võiksid ka viidata põhjusele, et miks keskkonnaalaste vabaühenduste lobi ei ole kuigi efektiivne CETA leppe loomisel olnud.

4.1. CETA lepe

4.1.1. Globaalsed limiidid

Esimene diskursus, mida CETA leppes kasutati, oli võitlus ellujäämise eest. Antud diskursust kasutati korduvalt, eelkõige tehti seda lepingu osades, mis olid seotud keskkonna säilitamise ning selle saavutamiseks vajalike sammudega. Näiteks selgus ellujäämise eest võitlemise diskursus jätkusuutlikku arengut ja keskkonda käsitletud peatüki alguses püstitatud eesmärkides, mis määratleb CETA leppe üldised suunad seoses keskkonna ning selle alaste väljakutsetega (Euroopa Komisjon 2014b:192).

Ellujäämise eest võitlemise diskursus tuli välja ka teemades, mis olid rohkem seotud kaubanduse ja tootmisega. See tähendab, et antud diskursus mõjutab tootmist ja kaubandust, täpsemalt piiritledes ja vähendades seda. Näidetena võib välja tuua, et CETA leppe alusel ei tohi keskkonna arvelt eelistada tootmist ja kaubandust (Euroopa Komisjon 2014b:193) ning riikidel on õigus sisse viia seadusmuudatusi, eesmärgiga edendada keskkonnakaitset, ka juhul kui see kahjustaks investorite huve (Euroopa Komisjon 2014b:47).

CETA leppes on välja toodud eesmärk saavutada tehnoloogiline üleminek keskkonnasäästlikumate tootmisvahenditeni. Antud asjaolu on seotud ellujäämise eest võitlemise diskursusega selle poolest, et antud üleminek tähendaks arvatavasti

mõningast majanduslikku kahjumit. Näitena võib välja tuua madala süsiniku sisaldusega tehnoloogiate massilisem kasutusele võtmine (Euroopa Komisjon 2014b:196-197).

CETA leppes oli Prometheuse vastuse diskursus esindatud. Antud leppes leidub aspekte, kus majanduslikku kasumit tootvad ettevõtted on justkui tähtsamad kui kasumit mittetootvad ettevõtted ja ühendused, mis kattub Prometheuse vastuse diskursusega. Näitena võib välja tuua, et CETA leppes nähakse turule sisenemise peatüki all keskkonna kaitset ja säilitamist kui takistust kasumit tootvatele firmadele (Euroopa Komisjon 2014b:43).

Prometheus vastus selgub ka CETA leppes eksisteeriva nn. pehme suhtumise näol. Antud pehme suhtumine ei kohusta suurkorporatsioone tegelikkuses millekski, mis tähendab, et võimekamatel organisatsioonidel on rohkem mõjuvõimu vähemvõimekamate üle, viies ärihuvide domineerimise mitte ärihuvide üle. Näitena võib välja tuua CETA leppes pakutud OECD juhiste järgimise (Euroopa Komisjon 2014b:181).

CETA lepe käsitleb äritegevust ja keskkonnakaitset lähedastena, mis tähendab, et need mõjutavad teineteist. Antud asjaolu kattub küllaltki hästi Prometheuse vastuse diskursusega, sest majanduskasum on sel juhul tugevalt seotud keskkonnakaitsega. Näitena võib välja tuua CETA leppes esindatud seotuse äritegevuse ja keskkonnakaitse vahel keskkonnavalades lepingutes (Euroopa Komisjon 2014b:193).

4.1.2. Keskkonnavalaste probleemide lahendamine

Keskkonnavalaste probleemide lahendamise grupis oli CETA leppes esindatud administratiivse ratsionalismi diskursus. CETA lepe käsitleb korduvalt lepingu osapoolte õigusi luua ja sisse viia seadusi ning regulatsioone seoses keskkonnakaitsega. Administratiivse ratsionalismiga seondub antud asjaolu eelkõige sellepärast, et osapooltena käsitletakse riike tervikutena, mis tähendab, et tähtsal kohal on üksmeel, mis on kesksel kohal ka administratiivse ratsionalismi põhimõtetes. Näidetena võib

välja tuua investeeringute ja regulatsioonide peatükis välja toodud riikidepoolse õiguse sisse viia regulatsioone ja muuta seadusi (Euroopa Komisjon 2014b:47) ning keskkonnavalaste seaduste jõustamise peatükis välja toodud ametnike keskne roll (Euroopa Komisjon 2014b:193-194).

CETA leppes käsitletakse keskkonnavalaste probleemide hindamisel, defineerimisel ja lahendamisel korduvalt teaduspõhist lähenemist, kus on tähtis roll nii ekspertidel, erinevatel tasuvusuuringutel jms. Teaduspõhine lähenemine on tähtsal kohal ka administratiivse ratsionalismi diskursuses, kus eelistatakse seda huvigruppide esindamisele. Näitena võib välja tuua, et teaduspõhisus on esindatud koostöö peatükis (Euroopa Komisjon 2014b:176) ning ekspertide paneeli olemasolu (Euroopa Komisjon 2014b:199).

Demokraatilise pragmatismi diskursus leidis samuti esindatust CETA leppes. Antud leppe puhul on välja toodud läbipaistvuse ja huvitatud osapoolte kaasamise tähtsust, mis seostub edukalt demokraatilise pragmatismi teooriaga. Täpsemalt on käsitletud koostöö tegemise ja kompromisside tähtsust, mille eesmärk on legimitiseerida CETA lepet. Näitena võib välja tuua konsultatsioonide korraldamise (Euroopa Komisjon 2014b:19).

Lisaks konkreetsetelt huvitatud osapooltele, peaks CETA leppe kaasama inimesi ka laiemalt, mis tähendab, et otsustusprotsessidesse kaasatakse võimalikult palju inimesi, mis peaks soodustama demokraatilise pragmatismi diskursust veelgi. Näitena võib välja tuua CETA leppes käsitletava eesmärgi suurendada avalikku debatti, tagada informatsiooni kättesaadavus kõigile ning tegeleda teavitustööga jne (Euroopa Komisjon 2014b:194).

CETA leppes tuuakse välja turu ning ärimise tähtis roll, mis on seotud majandusliku ratsionalismi diskursusega. Täpsemalt käsitletakse kohati keskkonnanõudeid ja regulatsioone kui takistusi ärimisele, mille alusel võib järeldada, et soovitakse vähendada poliitikat ja keskenduda turu tähtsusele, mis kattub küllaltki hästi majandusliku ratsionalismi diskursusega. Näitena võib välja tuua CETA lepingu ühe osapoolte investori vabadused teise osapoolte territooriumile investeerimiseks (Euroopa Komisjon 2014b:43).

Keskkonnakaitse poliitika on CETA leppe alusel tihedalt seotud ärimisega. Täpsemalt peaksid keskkonnakaitse alased uuendused ja muutused sõltuma ärimisest, mis jätkaksid keskkonnakaitse tagaplaanile. Antud asjaolu seostub edukalt majandusliku ratsionalismi diskursusega, sest selle diskursuse üks põhiidee on turu kesksus. Näitena võib välja tuua ärimisest eelistava keskkonnakaitse peatüki CETA leppes (Euroopa Komisjon 2014b:195).

CETA leppe puhul selgub, et diskursuseid on kasutatud laiaulatuslikult – esindatud on omavahel vastuolus olevad diskursused, näiteks võitlus ellujäämise eest ja Prometheuse vastus, mille põhjalt võib järeldada, et CETA leppes eksisteerivad erinevad vaated keskkonnavalaste teemade kohta, mis võib olla loodud eesmärgiga sümpatiseerida kõikidele osapooltele – nii ärihuvidega tegelevatele organisatsioonidele kui ka mitte ärihuvidega tegelevatele.

4.2. Friends of the Earth Europe

4.2.1. Globaalsed limiidid

Friends of the Earth Europe-i (FoEE) seiskohti analüüsis selgub organisatsiooni soov vähendada tootmist ja tarbimist, eesmärgiga seeläbi keskkonnasäästlikkust suurendada. Antud eesmärk kattub küllaltki edukalt ellujäämise eest võitlemise diskursusega, mille üks põhilistest seisukohtadest on tootmismahdade vähendamine. Näitena võib välja tuua, et tootmist ja tarbimist soovitakse vähendada nii ökoloogilise jalajälje vähendamiseks (FoEE 2016b:3), kui ka energia efektiivsuse suurendamiseks (FoEE 2016c:2-3).

Antud vabariühendusele on tähtis olemasolevate tootmisvahendite moderniseerimine, mis peaks vähendama saastamist. Tootmisvahendite moderniseerimise puhul on tegemist kuluka protsessiga, mistõttu liigitub see ellujäämise eest võitlemise diskursuse alla. Näitena võib välja tuua moderniseerimisega saavutatavad väiksem keskkonnasaastamine Poolas (FoEE 2016d:10) ning fossiilsete kütuste kasutamise vähendamine (FoEE 2016f:2, FoEE 2016g:34).

4.2.2. Keskkonnaalaste probleemide lahendamine

Friends of the Earth Europe rõhutab enda väljaannetes korduvalt erinevate institutsioonide tähtsust keskkonnapoliitika edendamisel, mis eelkõige on seotud erinevate regulatsioonide kehtestamise ja monitooringuga tegelemisega. Need asjaolud esindavad administratiivse ratsionalismi diskursust, sest institutsioonide tähtsa rolli puhul on keskseteks teguriteks ametnikud ning muud riigi esindajad. Näitena võib välja tuua Euroopa Komisjoni tähtsuse illegaalse tegevuse takistamine looduskaitse aladel (FoEE 2016a:4) ning administratiivse võimekuse suurendamise tähtsuse (FoEE 2016d:62).

Antud organisatsioon väärtustab ka teaduspõhist lähenemist erinevatele keskkonnaalastele probleemidele lahenduse otsimisel ning teaduspõhisus on tähtis asjaolu administratiivse ratsionalismi diskursuse teoorias, sest sel juhul on keskne roll professionaalidel ja ekspertidel, mitte huvigruppidel või turul. Näitena võib välja tuua teadusliku lähenemise väärtustamine keskkonnaprobleemide lahendamiseks Slovakkia näitel (FoEE 2016d:106).

Demokraatliku pragmatismi diskursust esindatakse *Friends of the Earth Europe*-i väljaannetes uute plaanide loomisel ja elluviimisel. See tähendab, et keskkonnakaitse alaste projektide loomisel ja täideviimisel soovitakse saavutada suurem huvigruppide ja inimeste kaasamine, eesmärgiga saavutada paremaid tulemusi, mis ühtib demokraatliku pragmatismi põhiideedega. Näitena võib välja tuua *Natura 2000* projekti elluviimise (FoEE 2016a:3).

Antud vabäihendus soovib huvitatud osapoolte ja huvigruppide kaasamist erinevatele projektidele ja muud keskkonda puudutavatele investeringutele monitooringu ja järelevalve tegemiseks. Järelevalve tegemine annaks kodanikuühiskonnale suurema funktsiooni erinevates keskkonda mõjutavates tegevustest, lisaks saaksid vabäihendused järelevalve funktsiooni kaudu survestada võimul olevaid isikuid, mistõttu võib antud tegevuse liigitada demokraatliku pragmatismi alla. Näitena uuritava vabäihenduse puhul võib välja tuua Poola puhul käsitletud soovitusi, kus huvigruppidel

võiks olla rohkem võimu Euroopa Liidu poolt rahastatud projektides järelvalvega tegelemisel (FoEE 2016d:40).

Friends of the Earth Europe-i keskkonnaalaste diskursuste analüüsist selgus, et globaalsete limiitide teemal käsitleti vaid ellujäämise eest võitlemise diskursust, mis näitab vabaühenduse orienteeritust keskkonnakaitsele ja –säilitamisele jms ning majanduslikku kasumit ei tähtsustata. Keskkonnaalaste probleemide lahendamisel tähtsustatakse nii riigi kui ka huvigruppide rolli, kuid majanduslikku ratsionalismi ei esindatud, mis tähendab, et keskkonnaalaste probleemide lahendamisel soovitakse mõne kindla osapoole intsiatiivi ning turule selle lahendamist ei usaldata. Lisaks majandusliku ratsionalismiga kaasas käivad erastamine ja minimalistlik poliitika ei suhestu FoEE-ga kuigi edukalt.

4.3. *Centre for International Environmental Law*

4.3.1 Globaalsed limiidid

Centre for International Environmental Law (CIEL) toob tähtsa asjaoluna välja ületarbimise ja –tootmise vähendamise, eesmärgiga seeläbi seista vastu potentsiaalsele ressursside puudujäägile, mis iseloomustab ellujäämise eest võitlemise diskursuse seisukohti. Näitena võib välja tuua, et antud vabaühendus on seadnud küllaltki tähtsaks prioriteediks fossiilsete kütustesse investeerimise vähendamise (CIEL 2016b:19).

Uuritav vabaühendus tähtsustab olemasolevate tootmisvahendite moderniseerimist, mille eesmärk on vähendada keskkonnareostamist, mistõttu liigitub antud asjaolu ellujäämise eest võitlemise diskursuse alla. Näiteks antud vabaühendus tähtsustab keskkonnasõbralikesse energiaallikatesse investeerimist (CIEL 2016b:21).

4.3.2. Keskkonnaalaste probleemide lahendamine

Centre for International Environmental Law on välja toonud riigi ning erinevate institutsioonide sekkumise keskkonnaalastes teemades ning selle tähtsuse. Institutsioonide panust keskkonna parandamiseks käsitletakse eelkõige regulatsioonide ja seadusandluse kaudu, kus tähtsal kohal on ametnikud ning poliitikud, mis tähendab, et institutsioonide panus antud vabaihenduse kontekstis kattub administratiivse ratsionalismi diskursusega. Näitena tegi antud vabaihendus nanomaterjalide edukamaks kontrollimiseks ja reguleerimiseks ettepaneku luua vastav seadusandlus (CIEL 2016a:1).

Käsitletava vabaihenduse jaoks on tähtis ka teaduspõhine lähenemine probleemide lahendamisele ning antud juhul on põhiline roll erinevatel ekspertidel ning asjatundjatel, mis langeb kokku administratiivse ratsionalismi põhimõtetega. Näitena võib välja tuua, et nanomaterjalide ohutust ja keskkonnakõlbulikkust soovitakse hinnata lähtuvalt teaduslikest uuringutest (CIEL 2016a:1).

Antud peatükis uuritav vabaihendus hindab kõrgelt erinevate huvigruppide kaasamist ning erinevate vaadete esindamist. Erinevate vaadete esindamine tagab antud vabaihenduse käsitluses projektide, investeringute jms läbipaistvuse ning annab aluse jõuda kompromissideni, mis on demokraatliku pragmatismi diskursusega tihedalt seotud. Näitena võib välja tuua eesmärgi muuta nanomaterjalidega seonduvat poliitikat kaasavamaks, mille abil saavutataks kõikidele osapooltele sobiv tulemus (CIEL 2016a:3).

Centre for International Environmental Law soovib huvitatud osapoolte kaasamist poliitikaprotsessidesse ka legitimeerimise eesmärgil. Antud vabaihendus peab tähtsaks, et kõiki osapooli kaasataks poliitika kujundamisel, mis muudaks otsuseid legitiimsemaks ja soodustaks demokraatiat. Üks näide sellest on, et uuritava vabaihenduse kohaselt tooks legitiimsuse suurendamine kaasa rohkem vastutust ametnike ja teiste võimukandjate poolt (CIEL 2016c:120-121).

CIEL-i poolt kasutatud keskkonnaalased diskursused olid küllaltki sarnased *Friends of the Earth Europe*-i omadele – globaalsete limiitide grupis kasutati ellujäämise eest

võitlemise diskursust ning keskkonnaalaste probleemide lahendamisel kasutati kõiki diskursusi peale majandusliku ratsionalismi, mille teemad: turu tähtsus, minimalistlik poliitika ja erastamine ei ole antud vabaühenduse käsitluses arvatavasti kuigi adekvaatsed variandid keskkonnaalaste probleemide lahendamisel.

4.4. *Greenpeace*-i Euroopa üksus

4.4.1. Globaalsed limiidid

Greenpeace-i Euroopa üksus peab tähtsaks keskkonnale kahjulike vahendite, tootmismeetodite jms reguleerimist, piiramist ja keelustamist. Sellise käitumisega soovitakse vähendada keskkonda kahjustavate vahendite ja meetodite mõju, mis peaks tagama keskkonnakahjustumise vähenemise. Antud asjaolu kattub hästi ellujäämise eest võitlemise diskursusega, sest *Greenpeace*-i ettepanekud võivad ohverdada potentsiaalse majanduskasumi keskkonna heaks. Näitena võib välja tuua geneetiliselt muundatud organismide kasvatamise mittelubamise (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016a:4).

Antud vabaühendus tähtsustab ka ületootmise ja –tarbimise vähendamist. Sellega soovitakse saavutada ressursside kasutamise vähendamist, mis on ellujäämise eest võitlemise diskursusega kooskõlas, sest ka antud diskursuse alusel selgub tootmise ja tarbimise vähendamise tähtsus, mille eesmärk on piiratud ressursivarusid kauemaks säilitada. Näitena võib välja tuua vabaühenduse soov vähendada metsatustumist (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016e:8).

4.4.2. Keskkonnaalaste probleemide lahendamine

Greenpeace-i Euroopa üksus toob tähtsal kohal välja teaduspõhisuse keskkonnaalaste probleemide lahendamisel. Teaduspõhisele lähenemisele on iseloomulik professionaalide tähtsus ning üksmeele olemasolu, mis on omane administratiivse ratsionalismi diskursusele, kus samuti on tähtsal kohal üksmeel ja professionaalsus.

Näitena võib välja tuua, et geeneetiliselt muundatud organismide kritiseerimisel kasutab vabaihendus teaduspõhist lähenemist (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016a:3-4) ning umbrohu mürgi ohtude kirjeldamisel (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016d:2.3).

Antud vabaihendus on välja toonud erinevate regulatsioonide ja seadusandluste mõju ning tähtsuse keskkonnakaitsele. Regulatsioonide ja seadusandluste tähtsustamine näitab ametnike ja poliitikute mõju keskkonnakaitsele, mis vihjab administratiivse ratsionalismi diskursusele, sest ka antud diskursusel on kesksel kohal erinevad ametnikud ja poliitikud. Näitena võib välja tuua Euroopa Liidu liikmesriikide tähtsuse keskkonnastandardite parendamisel, mida antud vabaihendus käsitles (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016e:5) ning lisaks ootab antud vabaihendus keskkonnavalaste probleemide lahendamiseks ka suuremat initsiatiivi Euroopa Liidu liidritelt (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016f:2).

Demokraatliku pragmatismi diskursus on *Greenpeace*-i Euroopa üksuses esindatud läbipaistvuse tähtsuse näol. Antud vabaihendus soovib erinevatesse projektidesse ja tegevustesse suuremamahulist huvigruppide ja kodanikuühiskonna kaasamist, eelkõige projektide ja muude tegevuste kvaliteedi tagamiseks, et erinevad osapooled ühiskonnas saaksid ametnikke ja muude võimuisikute tähelepanu suunata eksisteerivatele kitsaskohtadele. Näitena võib välja tuua uuritava vabaihenduse poolt käsitletud vajadust suurendada huvigruppide ja ühiskonna mõju metsandusega seonduvate probleemide näitel (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016e:5) ning CETA leppe loomisel kuulata rohkem kodanikuühiskonda (*Greenpeace*-i Euroopa üksus 2016f:2).

Greenpeace-i Euroopa üksuse puhul selgus sarnaselt eelnevatele vabaihendustele globaalsete limiitide teemas ellujäämise eest võitlemise diskursuse tähtsus, kus nähakse ohtu ületootmises jms. Keskkonnavalaste probleemide teemas tuli välja majandusliku ratsionalismi mittekasutamine, vaid probleemide lahendamisel domineerisid administratiivse ratsionalismi ja demokraatliku pragmatismiga seotud asjaolud.

4.5. *European Federation for Transport and Environment*

4.5.1. Globaalsed limiidid

Ellujäämise nimel võitlemise diskursuse üks esinemise põhjus *European Federation for Transport and Environment*-i (EFTE) allikates on eesmärk vähendada ületarbimist ja – tootmist, täpsemalt soovitakse seda teha erinevate piirangute ja regulatsioonide kaudu. Antud eesmärgiga soovitakse vähendada keskkonnareostamist, mis kattub hästi ka ellujäämise eest võitlemise diskursusega, kus on tarbimise ja tootmise vähendamine tähtsal kohal. Näitena võib välja tuua eesmärk vähendada autode kütusekulu (EFTE 2016a) ning bioenergia kasutamise vähendamine (EFTE 2016b:5).

Teine peamine ellujäämise eest võitlemise diskursuse ilming antud vabaühenduse puhul on eesmärk kasutusele võtta keskkonnasäästlikke tehnoloogiaid. Antud organisatsioon on ressursside kokkuhoiu suurendamiseks välja pakkunud lahenduse moderniseerida ressursse paljukulutavaid tehnoloogiaid, antud diskursuse ideedega kattub tehnoloogiate moderniseerimine selle poolest, et see nõuab kulutusi ning tuleks loobuda vähemalt osalisest majanduskasumist keskkonna heaolu nimel. Näitena võib välja tuua eesmärgi motiveerida lennundusega seotud ettevõtteid rohkem keskkonnasäästlikke tehnoloogiaid väljatöötama (EFTE 2016d:3) ning kliimasoojenemise vastu võitlemiseks minna üle võimalikult madala süsinikusisaldusega tootmisvahenditele (EFTE 2016e:1).

4.5.2. Keskkonnaalaste probleemide lahendamine

European Federation for Transport and Environment-i üks käsitletud asjaolu on riigi mõjutustöö keskkonnaprobleemide vastu võitlemiseks. Antud vabaühenduse kohaselt saab riik efektiivselt keskkonnaprobleemide vastu seista erinevate regulatsioonide ja piirangute rakendamise kaudu, kus keskseteks teguriteks on ametnikud ja poliitikud, mistõttu liigitub see administratiivse ratsionalismi alla. Näitena võib välja tuua vabaühenduse poolt väljapakutud lahendus seoses õhusaastamise probleemile, kus

lahenduseks oleks kõrged kütuseaktsiisid ja muud maksud, mis motiveeriksid inimesi autoga keskkonnasäästlikult sõitma (EFTE 2016c:20).

Antud vabaühenduse materjalides oli küllaltki tähtis roll ka teaduspõhisel lähenemisel keskkonnavalaste probleemidele. Antud lähenemismeetodil on tähtis roll professionaalidel ja ekspertidel ning huvigruppide mõju jääb tagaplaanile, mistõttu liigitub ka teaduspõhine meetod administratiivse ratsionalismi alla. Näitena võib välja tuua, et EFTE kasutas bioenergia ohtude hindamiseks teaduspõhist lähenemismeetodit (EFTE 2016g:4)

European Federation for Transport and Environment on välja toonud vajaduse kaasata erinevaid osapooli poliitika kujundamisel. Huviliste kaasamine aitab poliitikaprotsessi läbipaistavamaks ja avatumaks muuta ning jõuda parima võimaliku otsuseni, kus keskseks märksõnaks on kompromiss. Antud asjaolude tõttu kattub vabaühenduse poolt välja toodud idee demokraatliku pragmatismiga, kus samuti on tähtsal kohal huvide esindus ja kompromissideni jõudmine. Näitena võib välja tuua demokraatliku pragmatismi seisukohad antud vabaühenduse ettepanekutes jõuda parema Euroopa Liidu bioenergia poliitika kehtestamiseni (EFTE 2016g:12).

EFTE allikate analüüsi põhjal selgunud diskursused sarnanesid olemuselt eelnevate vabaühenduste poolt esindatud diskursustele, kus ei toodud välja ettepanekuid ja plaane, mis seostusid esmajärgus majandusega, vaid toodi välja asjaolusid, mis seadsid majanduslikud aspektid tagaplaanile.

4.6. Järeldused ja arutelu

CETA leppe ja vabaühenduste poolt kasutatud keskkonnavalaste diskursuste puhul on märgata teatavaid erinevusi. Globaalsete limitide teemas selgus, et CETA lepe kasutas nii ellujäämise eest võitlemise kui ka Prometheuse vastuse diskursuseid, kus ühelt poolt olid CETA ja vabaühenduste poolt välja toodud probleemid ja lahendused sarnased – täpsemalt ellujäämise eest võitlemise diskursuses tõid mõlemad osapooled välja

tähtsuse vähendada ületootmist ja –tarbimist ning moderniseerida olemasolevaid tehnoloogiaid, eesmärgiga vähendada ressursside kulutamist.

Gloaalsete limiitide teemas esinenud peamine erinevus CETA leppe ja vabaaühenduste vahel seisnes Prometheuse vastuse esindatuses. Analüüsitud allikate põhjal selgus märkimisväärne erinevus kahe osapoolte vahel, sest CETA lepe on ka keskkonna teemal küllaltki äriandusele ja kaubandusele orienteeritud. Välja võib tuua, et CETA leppes nähti keskkonnanalaseid regulatsioone ja piiranguid kui ärianduse takistusena, domineeris pehme suhtumine ning samuti ka majandus ja keskkonnakaitse mõjutasid teineteist, muutes nad üksteisest sõltuvaks. Samas vabaaühenduste materjalide põhjal ei olnud Prometheuse vastus esindatud.

Keskkonnanalaste probleemide lahendamisel leidsid nii erinevusi kui ka sarnasusi CETA leppe ja vabaaühenduste vahel. Sarnasused selgusid administratiivse ratsionalismi ja demokraatliku pragmatismi diskursustes, kus administratiivses ratsionalismis tõid mõlemad osapooled välja küllaltki sarnaseid asjaolusid – regulatsioonide ja seadusandluste sisseviimine ning teaduspõhist lähenemist probleemide lahendamisel. Demokraatliku pragmatismi diskursuses olid sarnasusteks huvitatud osapoolte ning laiemalt ka avalikkuse kaasamine kompromisside leidmiseks, et jõuda kõigile osapooltele sobivate kompromissideni.

Peamised erinevused selgusid majandusliku ratsionalismi diskursuses, mida vabaaühenduste materjalides ei eksisteerinud, kuid oli esindatud CETA leppes. CETA leppe põhjal tuli välja soov takistusi majandusele minimaliseerida keskkonna arvelt ning keskkonna sõltuvus majanduskasumitest. Antud asjaoludest selgub CETA leppe majanduslik suunitlus, kus ollakse valmis loobuma kõrgematest keskkonnastandarditest majandusliku kasumi nimel, samas vabaaühenduste põhimõtetega läheb see tugevalt vastuollu. Lühidalt on ka kujutatud diskursuste esindatust CETA leppe ja uuritavate vabaaühenduste vahel tabelis 4.

Tabel 4. Diskursuste esindatus CETA leppe ja keskkonnaalaste vabäühenduste näitel.

	globaalsed limiidid		keskkonnaalaste probleemide lahendamine		
	ellujäämise eest võitlemine	Prometheuse vastus	administratiivne ratsionalism	demokraatlik pragmatism	majanduslik ratsionalism
CETA lepe	esindatud	esindatud	esindatud	esindatud	esindatud
vabäühendused	esindatud	esindamata	esindatud	esindatud	esindamata

Käesolev bakalaureusetöö näitas keskkonnaalaste diskursuste erinevust CETA leppe ja keskkonnaalaste vabäühenduste vahel, täpsemalt selgus CETA leppe sisu laiem diskursuste kasutus kui vabäühenduste puhul, mis tähendab, et CETA leppe koostamisel sooviti keskkonnaalastel teemadel samastuda kõikide teemast huvitatud osapooltega, kuid selle arvelt kannatasid keskkonnakaitse ja –säilitamisega seotud lepingu osad, mis võis meeolehärmi tekitada keskkonnaalastes vabäühendustes.

Analüüsi tulemuste põhjal võib järeldada, et keskkonnaalaste vabäühenduste lobi CETA leppes võis olla küllaltki ebaefektiivne seoses ärihuve esindavate vabäühenduste konkurentsiga keskkonnaalastele. Töö väide, et CETA ja keskkonnaalaste vabäühenduste erinevused tulenevad diskursuste erinevustest, kus CETA esindab keskkonnaalastes küsimustes eelkõige majanduslikke aspekte ning vabäühendused keskenduvad majanduslikke aspekte ei tähtsusta, peab osaliselt paika, sest CETA leppes käsitleti diskursusi laialt, eesmärgiga sümpatiseerida kõikidele osapooltele. See tähendab ka, et lobi tegemisel olid arvatavasti esindatud nii keskkonnalased kui ka ärihuve esindavad vabäühendused ning CETA leppes üritati leida kompromissi erinevate huvigruppide vahel, mis keskkonnaalaseid vabäühendusi ei rahuldanud.

Kokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös uuriti keskkonnaalaste vabaühenduste lobi vähest efektiivsust CETA leppe näitel, kus keskseks nähtuseks olid keskkonnaalased diskursused. Täpsemalt analüüsiti töös keskkonnaalaste vabaühenduste väljaannetes ja CETA leppe täistekstis eksisteerinud keskkonnaalaseid diskursusi ning võrreldi diskursuste esindatust keskkonnaalaste vabaühenduste ja CETA leppe teksti puhul.

Analüüsis kasutatavad diskursused jagunesid kahte laiemasse gruppi – neist esimene tegeles globaalsete limiitidega ning teine keskkonnaalaste probleemide lahendamisega. Globaalsete limiitide grupis oli kaks diskursust – ellujäämise eest võitlemine ning Prometheuse vastus, keskkonnaalaste probleemide lahendamise grupis oli diskursuseid kolm – administratiivne ratsionalism, demokraatlik pragmatism ja majanduslik ratsionalism.

Töös jõuti järeldusele, et kuigi CETA leppes esindati samu diskursusi, mis olid ka vabaühenduste materjalides, siis CETA läks antud teemal kaugemale – esindatud olid ka majandusega seotud diskursused, mille peamine põhjus võis olla kompromisside tegemine äri- ja mitte ärihuvide vahel, kuid sellega võisid kannatada keskkonnaalased aspektid antud leppes, millega vabaühendused rahul ei olnud. Täpsemalt kasutasid keskkonnaalased vabaühendused ellujäämise eest võitlemise, administratiivse ratsionalismi ja demokraatliku pragmatismi diskursuseid, kuid CETA leppe tekstis esines lisaks eelnevalt välja toodutele ka Prometheuse vastus ning majanduslik ratsionalism, mis on mõlemad majandust väärtustavad diskursused.

Sellest tulenevalt võib järeldada, et sissejuhatuses püstitatud väide - et suur lõhe CETA leppe lõpliku sisu ning keskkonnaalaste vabaühenduste väljaannete vahel on tingitud vastanduvatest diskursustest: CETA leppes domineerivad ärile suunatud diskursused, samas kui keskkonnaalaste vabaühenduste puhul mitte ärihuvidega seotud diskursused – peab osaliselt paika, sest CETA leppes olid keskkonnaalastel teemadel tähtsal kohal ka majanduslikud asjaolud, kuid tugevalt olid esindatud ka keskkonnaalaste vabaühenduste poolt kasutatud diskursused.

NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS' LOBBY AT THE EUROPEAN UNION DECISION MAKING PROCESSES: THE CASE OF ENVIRONMENTAL NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS AND THE CETA.

Andro Valgenberg

Summary

The Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) is an example of the recent European Union trade agreements – it includes significantly more fields than traditional trade agreements which means a lot of different people from different fields are interested in the trade agreement because it directly affects them. Since the European Union's decision making process should encourage citizen and interest group participation, also the European Union has different ways to participate in the policy making process, it is remarkable to see a significant public opposition to the trade agreement.

One of the reasons for such an opposition to CETA might be the differences of discourses represented by people with different views and goals. For an example, the people and interest groups involved in bussiness are probably representing more economically oriented discourses while interest groups involved in environmental policy are more likely representing discourses with less connection to economics and profit.

The main goal of this thesis is to analyse the discourses represented in the CETA full text and environmental non-governmental organisations' (ENGO) materials. Then the author will compare the discourses represented by both parties, trying to see if there are any significant differences in discourse representation that might have affected the influence of analysed organisations' lobby in the process of creating the CETA.

To find out about the possibility of reduced lobby influence by the ENGO-s in the case of CETA, the author will first of all – analyse the environmental aspects of CETA full text and try to fit them into discourses. The second task is to analyse the environmental aspects of publications published by the ENGO-s and then next assignment is to fit them into discourses too. Then the last step is to compare to results of those two analyses and try to figure out the main differences in represented discourses.

The results show that the same discourses represented by the CETA have also been represented by ENGO-s but the main difference is that the CETA also represents the discourses which ENGO-s did not, meaning that the CETA represents a lot wider range on discourses. The variety of discourses represented by the CETA probably mean that they tried to find common ground between the different people and interest groups involved in the trade agreement but it also shows the ENGO-s probably had limited power to influence the process of making the CETA, meaning they are not content with the outcome.

It means that by the result of the analyses, it can be said that there are both similarities and differences in the discourses represented by the CETA and the ENGO-s which means it can be concluded that the statement brought up previously which states that the reason for a significant opposition to the CETA might be caused by differences in the discourses represented holds partly true.

Kasutatud kirjandus ja allikad

Kasutatud kirjandus

1. Adger, W. N.; Benjaminsen T. A.; Brown, K.; Svarstad, H. 2002. „Advancing a Political Ecology of Global Environmental Discourses.“ *Development and Change* 32(2001): 681-715.
2. Dryzek, J. S.; Niemeyer, S. 2008. „Discursive Representation.“ *American Political Science Review* 102(4): 481-493.
3. Eising, R.; Lehringer, S. 2013. „Interest Groups and the European Union“ in *European Union Politics*, eds. Cini & Pérez-Solórzano Borragàn. Oxford: Oxford University Press, 183-195.
4. Euroopa Komisjon. 2010. „Impact Assessment (SIA) for the EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA), Draft Inception Report.“ <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11346> (külastatud 15.05.2018).
5. Euroopa Komisjon. 2013. „Update on EU-Canada Trade Agreement.“ <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11417> (külastatud 15.05.2018).
6. Euroopa Komisjon. 2014a. „Objectives.“ http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/csd_proc.cfm (külastatud 15.05.2018).
7. Euroopa Komisjon. 2016. „EU-Canada Trade Agreement: Meeting with EU Trade Commissioner Ms Cecilia Malmström.“ <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11481> (külastatud 15.05.2018).
8. Hajer, M.; Versteeg, W. 2005. „A Decade of Discourse Analysis of Environmental Politics: Achievements, Challenges, Perspectives.“ *Journal of Environmental Policy & Planning* 7(3): 175-184.
9. Hix, S.; Høyland, B. 2011. *The Political System of the European Union*. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

10. Kalmus, V.; Masso, A.; Linno, M. 2015. „Kvalitatiivne sisuanalüüs.“ <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (külastatud 10.05.2018).
11. Laherand, M. 2010. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tartu: Sulesepp.
12. Mühlhäusler, P.; Peace, A. 2006. „Environmental Discourses.“ *Annual Review of Anthropology* 35(1): 457-479.
13. Nugent, N. 2010. *The Government and Politics of The European Union*. Basingstoke; New York: Palgarve Macmillan.
14. Postnikov, E. 2018. „Environmental Instruments in Trade Agreements: Pushing the Limits of the Dialogue Approach.“ in *European Union External Environmental Policy: Rules, Regulation and Governance Beyond Borders*, eds. Adelle, C.; Biedenkopf, K.; Torney, D. Basingstoke; New York: Palgarve Macmillan, 59-79.
15. Svarstad, H.; Petersen, L. K.; Rothman, D.; Siepel, H.; Wätzhold, F. 2008. „Discursive biases of the environmental research framework DPSIR“. *Land Use Policy* 25(1): 116-125.
16. Zeegers, N. 2016. „Civil Society Organizations' Participation in the EU and Its Challenges for Democratic Representation.“ *Politics and Governannce* 4(4): 27-39.

Analüüsitud allikad

1. CIEL. 2016a. „Reset Governance: Nanomaterials as a case study on negligence NGO demands for adequate EU governance of nanomaterials.“ http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2016/12/NGO-position-paper_Dec2016_Reset-Governance_Nanomaterials.pdf (külastatud 04.05.2018).
2. CIEL. 2016b. „TRILLION DOLLAR TRANSFORMATION Fiduciary Duty, Divestment, and Fossil Fuels in an Era of Climate Risk.“ <http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2016/12/Trillion-Dollar-Transformation-CIEL.pdf> (külastatud 04.05.2018).

3. CIEL. 2016c. „Glass half full? The state of accountability in development finance.“ http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2016/01/IAM_DEF_WEB.pdf (külastatud 04.05.2018).
4. EFTE. 2016a. “Mercedes, the greatest deception in Europe’s car fuel economy history – report“, 21. detsember, <https://www.transportenvironment.org/press/mercedes-greatest-deception-europe%E2%80%99s-car-fuel-economy-history-report> (külastatud 06.05.2018).
5. EFTE. 2016b. “How much sustainable biomass does Europe have in 2030?“ https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/How%20much%20sustainable%20biomass%20available%20in%202030_FINAL.pdf (külastatud 06.05.2018).
6. EFTE. 2016c. “Mind the Gap 2016 - Fixing Europe’s flawed fuel efficiency tests.“ https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/T%26E_Mind_the_Gap_2016%20FINAL_0.pdf (külastatud 06.05.2018).
7. EFTE. 2016d. “COP22: aviation emissions under Paris.“ <https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/COP22%20aviation%20emissions%20under%20Paris.pdf> (külastatud 06.05.2018).
8. EFTE. 2016e. „Open letter to environment ministers on the Effort Sharing and the LULUCF Regulations.“ https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/Final-letter-environment-ministers_ESR_LULUCF_final.pdf (külastatud 06.05.2018).
9. EFTE. 2016f. „Electric Vehicles in Europe – 2016.“ <https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/TE%20EV%20Report%202016%20FINAL.pdf> (külastatud 06.05.2018).
10. EFTE. 2016g. „A New EU Sustainable Bioenergy Policy.“ https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/a_new_EU_sustainable_bionenergy_policy_FINAL.pdf (külastatud 06.05.2018).
11. EFTE. 2016h. „The Effort Sharing Decision After 2020.“ https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/Policy-Brief_ESD-after-2020-Ensuring-that-the-EU%E2%80%99s-largest-climate-instrument-is-fit-for-purpose_final.pdf (külastatud 06.05.2018).

12. Euroopa Komisjon. 2014b. „COMPREHENSIVE ECONOMIC AND TRADE AGREEMENT“ (CETA).
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/february/tradoc_154329.pdf
(külastatud 10.05.2018).
13. FoEE. 2016a. „Ten Actions for a Biodiverse Europe.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/biodiversity/2016/ten_actions_for_a_biodiverse_europe_-_final.pdf (külastatud 03.05.2018).
14. FoEE. 2016b. „The True Cost of Consumption: The EU’s Land Footprint.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/resource_use/2016/foee-true-cost-consumption-land-footprint.pdf (külastatud 03.05.2018).
15. FoEE. 2016c. „Energy Efficiency First! Why We Need a Higher Target for 2030.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/climate_justice/2016/eu_efficiency_graphics_06_screen.pdf (külastatud 03.05.2018).
16. FoEE. 2016d. „Climate’s Enfants Terribles: How New Member States’ Misguided Use of EU Funds is Holding Back Europe’s Clean Energy Transition.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/sustainable_eu_funds/2016/enfants-terribles.pdf (külastatud 03.05.2018).
17. FoEE. 2016e. „Nature is our Right! Policies to protect nature in Europe for the good of everyone.”
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/biodiversity/2016/nature_is_our_right_policies_to_protect_nature_in_europe_for_the_good_of_everyone.pdf
(külastatud 04.05.2018).
18. FoEE. 2016f. „The TTIP Threat to Climate Action.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/eu-us_trade_deal/2016/ttip-threat-to-climate-action.pdf (külastatud 04.05.2018).
19. FoEE. 2016g. „The best laid plans: Why the Investment Plan for Europe does not drive the sustainable energy transition.“
http://www.foeeurope.org/sites/default/files/sustainable_eu_funds/2016/foee-best-laid-plans-280916.pdf (külastatud 04.05.2018).

20. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016a. „Commission to seek approval for three GM maizes.“ <http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2016/201609%20BR%20GM%20maize%20authorisations%20Update20161006.pdf> (külastatud 06.05.2018).
21. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016b. „Media briefing: Potential for citizen-produced electricity in the EU.“ <http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2016/160926%20Potential%20of%20energy%20citizens%20%20media%20briefing.pdf> (külastatud 06.05.2018).
22. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016c. „Stepping up EU action to protect forests is not optional but the only way forward.“ <http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2016/FLEGT%20report%20analysis%20FINAL%20160527%20%20GPEU%20site.pdf> (külastatud 06.05.2018).
23. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016d. „EU prepares to brush aside glyphosate herbicide safety concerns.“ <http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2016/BR%20glyphosate%20approval%20%20FINAL%20%2003032016.pdf> (külastatud 06.05.2018).
24. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016e. „Tackling illegal logging, deforestation and forest degradation.“ http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2016/briefingnote_deforestation_designed.pdf (külastatud 06.05.2018).
25. *Greenpeace*-i Euroopa üksus. 2016f. „Bratislava summit: Europe at a crossroads“, 30. august, http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/file/Bratislava_summit_Green10_priorities.pdf (külastatud 06.06.2018).

Lisa

Lisa 1: kodeerimistabel

grupp	diskursus	lühiselgitus	kood
globaalsed limiidid	ellujäämise eest võitlemine	tootmise piiritlemine ja vähendamine, et vähendada ressursside kulutamist	vähendamine
		tootmisvahendite uuendamine keskkonnasäästlikemaks	moderniseerimine
	Prometheuse vastus	majandusliku kasumi eelistamine kõrgemate standardite üle	majanduse tähtsustus
		vabatahtlikusel põhinev lähenemine, võimekamate ülekaal	pehme suhtumine
		majanduse ja keskkonna vastastikune sõltuvus	vastastikune sõltuvus
keskkonnaalaste probleemide lahendamine	administratiivne ratsionalism	riigi sekkumine probleemidesse läbi seadusandluse ja reguleerimise	reguleerimine
		probleemide hindamisel on tähtsus professionaalidel ja ekspertidel	teaduspõhisus
	demokraatiline pragmatism	huvigruppide kaasamine, et suurendada läbipaistvust, mis omakorda muudab poliitikat legitiimsemaks	läbipaistvus
		poliitikaprotsessid on avatud, et huvigruppide kaasamisega kompromissideni jõuda	avatus
		huvigruppide poolne järelevalve tegemine	järelevalve
	majanduslik ratsionalism	keskkonnanõuded takistavad majandust, mistõttu tuleks neid vähendada	minimalistlik poliitika
		keskkonnastandardite sõltuvus ärimusest	turu kesksus

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Andro Valgenberg,

(isikukood: 39502144710)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Vabaihenduste lobi Euroopa Liidu otsustusprotsessides: keskkonnavalased vabaihendid Euroopa Liidu ja Kanada vahelise vabakaubanduslepe näitel“,

mille juhendaja on Maili Vilson (MA),

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 21.05.2018

(allkiri)